

Sygn. akt II AKa 192/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Małgorzata Mojewska

Sędziowie: SA – Anna Zdziarska (spr)

SO del. – Małgorzata Janicz

Protokolant - st. sekr. sąd. Anna Grajber

przy udziale Prokuratora Jerzego Mierzeńskiego

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2013 r.

sprawy z wniosku A. P.

o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w sprawie Sądu Okręgowego W. – P. w. W., sygn. akt V K 42/09

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego W. – P. w. W.

z dnia 18 marca 2013 r.

sygn. akt V Ko 388/11

- 1. zmienia wyrok w zaskarżonej części, w ten sposób, że kwotę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania zasądzoną od Skarbu Państwa w punkcie I zwiększa o kwotę 87.000,00 (osiemdziesięciu siedmiu tysięcy) złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;*
- 2. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie II w zakresie odszkodowania i sprawę w tej części przekazuje Sądowi Okręgowemu W. – P. w. W. do ponownego rozpoznania;*
- 3. kosztami sądowymi za postępowanie odwoławcze obciąża Skarb Państwa.*

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 marca 2013 r., w sprawie V Ko 388/11 Sąd Okręgowy W. – P. w. W. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz A. P. 85 tyś. złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie wniosek oddalił; kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelacją wyrok w części określonej w punkcie II sentencji wyroku na korzyść A. P. zaskarżył pełnomocnik wnioskodawcy.

Powyższemu orzeczeniu zarzucił na podst. art. 438 pkt 1 k.p.k. i art. 438 pkt 2 k.p.k.:

1) naruszenie prawa materialnego – art. 552 § 4 w zw. z art. 552 § 1 k.p.k., polegające na oddaleniu wniosku A. P. w zakresie w jakiej odnosił się on do odszkodowania związanego ze stosowaniem wobec niego niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 361 § 1 k.c. w kontekście oceny związku przyczynowego między stosowaniem tymczasowego aresztowania a zaistniałą szkodą;

2) naruszenie prawa materialnego, poprzez naruszenie art. 552 § 4 w zw. z art. 552 § 1 k.p.k., polegające na oddaleniu wniosku A. P. o zadośćuczynienie związane z krzywdą, którą poniósł wnioskodawca w części przewyższającej kwotę 85 tys. złotych, w sytuacji, gdy kwota jest nieadekwatna do stopnia krzywdy, której doznał A. P.;

3) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia polegające na obrazie art. 213 § 2 k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k. i oddalenie wniosku A. P. w części objętej uznaniem roszczenia prokuratora

Pełnomocnik wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez zasądzenie na rzecz A. P. 440.000 złotych tytułem zadośćuczynienia i 110.000 złotych tytułem odszkodowania za oczywiście niesłuszne tymczasowe aresztowanie, a nadto o zasądzenie na rzecz A. P. kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja częściowo zasługiwała na uwzględnienie.

Bezspornym w świetle zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego W. – P. w. W. oraz wniesionego środka odwoławczego jest to, że A. P. doznał krzywdy z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania w okresie od dnia 10 maja 2005 r. do 20 listopada 2008 r., a zatem przez okres 3 lat, 6 miesięcy i 10 dni, albowiem przez ten okres czasu był pozbawiony wolności na skutek postawienia mu zarzutów, od popełnienia których następnie został uniewinniony.

Nie ulega także wątpliwości, iż sąd I instancji przytoczył trafnie stosowane w tego typu sprawach orzecznictwo dotyczące wyliczania rekompensaty za doznaną krzywdę, lecz błędnie je zastosował. Tenże sąd przyznał, że zadośćuczynienie jako forma rekompensaty za doznaną krzywdę nie może stanowić zapłaty symbolicznej, lecz musi przedstawiać jakąś ekonomiczną wartość. Nadto, że zadośćuczynienie jako forma rekompensaty za krzywdy moralne oraz cierpienie fizyczne winno być mierzone ich dolegliwością, ale również standardem społeczeństwa (str. 9 uzasadnienia).

Nawiązując do apelacji przypomnieć należy, że zadośćuczynienie za doznaną krzywdę to odszkodowanie za szkodę niematerialną wynikłą z wykonania kary, tymczasowego aresztowania, zatrzymania czy wykonywania środka zabezpieczającego, a stanowią ją negatywne przeżycia psychiczne wiążące się nie tylko z faktem pozbawienia wolności (izolacja więzienna, przebywanie z innymi osobami pozbawionymi wolności, dolegliwe warunki odbywania kary), ale np. również to, że osoba taka w okresie odbywania kary utraciła to, co nazywa się dobrym imieniem. Zwłaszcza odszkodowanie w tym ostatnim zakresie, w odpowiedniej wysokości, może być przekonujące dla opinii publicznej, że skazanie było wynikiem pomyłki sądowej (SA w K. II AKa 17/11, KZS 2011, z. 5, poz. 56; SA w K. II AKa 320/10, KZS 2011, z. 5, poz. 105). Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną niesłusznym pozbawieniem wolności, w tym przez tymczasowe aresztowanie, należy brać pod uwagę wszystkie ustalone w sprawie okoliczności rzutujące na określenie rozmiaru krzywdy wyrządzonej osobie pozbawionej wolności, w tym zwłaszcza okres izolowania jej od społeczeństwa, który w miarę rozciągania się w czasie w naturalny sposób wzmaga poczucie krzywdy. Stąd przy dłuższym pozbawieniu wolności nie można ograniczać się do ustalenia wartości pieniężnej zadośćuczynienia za jeden dzień pozbawienia wolności i mechanicznego pomnożenia takiej kwoty przez ilość dni niesłusznej izolacji, gdyż ustalone w ten sposób zadośćuczynienie nie może być uznane za odpowiednie do krzywdy wyrządzonej pozbawionemu wolności. Należy ponadto mieć tu na względzie również te ustalone okoliczności, które wiążą się z aktualną sytuacją dochodzącego zadośćuczynienia i wskazują, że niesłuszne pozbawienie go wolności oddziałuje wyraźnie na jego obecny status społeczny i zawodowy, gdyż stanowi to element pokrzywdzenia go niesłusznym tymczasowym aresztowaniem lub skazaniem (SN IV KK 137/11, Prok. i Pr. 2012, nr 4, poz. 20).

Niekwestionowane pozostają okoliczności wskazane przez sąd aquo na podstawie akt osobowych, że wnioskodawca był tymczasowo aresztowany do innej sprawy, w związku z czym był przystosowany do izolacji w warunkach więziennych należąc do podkultury więziennej, a nadto że został pobity o czym świadczą ślady zasinięć na zdjęciu znajdującym się w części B tychże akt osobowych. Ponadto Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na długotrwałość pozbawienia wolności. W tej sytuacji niezrozumiałym jest uznanie za kwotę „odpowiednią” zadośćuczynienia kwotę niewiele przekraczającą 2 tyś. złotych za każdy miesiąc niesłusznego pozbawienia wolności, która to kwota dalece odbiega od przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa oraz długotrwałości tymczasowego aresztowania. W tej mierze należy przyznać rację skarżącemu, że im dłużej trwa tymczasowe aresztowanie oraz im bardziej przekracza okres czasu określony art. 263 § 3 k.p.k. tym wyższa powinna być kwota zadośćuczynienia. Co prawda w orzecznictwie wskazuje się, że w ramach kontroli odwoławczej nie jest możliwe wkraczanie w sferę swobody uznania sądu dotyczącej przeliczenia rozmiaru krzywdy na pieniądze, to jednak zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być uznany za skuteczny, jeśli zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza zasady ustalania zadośćuczynienia. Tak jest w tym przypadku. Wnioskodawca był pozbawiony wolności przez bardzo długi okres czasu – 3 lat, 6 miesięcy i 10 dni. Utracił dobre imię, bowiem w mediach ukazywały się artykuły przedstawiające go w negatywnym świetle. Charakter i rozmiar krzywdy wymagał wydania przez sąd odwoławczy orzeczenia o charakterze reformatoryjnym i zasądzenia za każdy miesiąc pozbawienia wolności kwoty po 4 tyś. złotych, albowiem z informacji Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie w I kwartale 2013 r. wyniosło 3740, 05 złotych. W chwili obecnej społeczeństwo jest bardzo rozwarstwione pod względem poziomu życia i zamożności, aczkolwiek informacje zgromadzone w aktach sprawy nie wskazują na to, by przed tymczasowym aresztowaniem stopa życiowa skazanego pozostawała na wyższym poziomie niż innych przedstawicieli społeczeństwa, co powoduje, że powyższa kwota liczona w stosunku miesięcznym stanowi adekwatne zadośćuczynienie za doznaną krzywdę i cierpienie moralne.

Jeśli natomiast chodzi o powstałą w wyniku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania szkodę, to jak wynika z pisemnych motywów wyroku – Sąd Okręgowy uznał, że nie została ona udowodniona przez A. P.. Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu wniesionego środka odwoławczego doszedł do wniosku, że w przedmiotowej sprawie wnioskodawca wskazywał na pewne fakty i okoliczności mogące przemawiać za zaistnieniem szkody w rozumieniu *lucrum cesans* i *damnum emergens*. I tak: przedłożył zaświadczenie o rozpoczęciu działalności gospodarczej (k.24), fakturę w języku francuskim (k. 23), zlecenie przewozu odzieży używanej z P. (k.21), umowę najmu lokalu przeznaczonego na prowadzenie działalności gospodarczej. Jeżeli Sąd Okręgowy uznał te dokumenty za niewystarczające to powinien poszerzyć postępowanie dowodowe o relacje świadków – matki wnioskodawcy – która według jego relacji pomagała w prowadzeniu firmy, J. O. – wynajmującego lokal, D. S. – przewoźnika. Osobowe źródła dowodowe pozwoliłyby zapewne na weryfikację (pozytywną lub negatywną) depozycji A. P. w zakresie tego na co przeznaczył kredyt konsumpcyjny, jakie faktycznie poniósł koszty utrzymania lokalu, zatrudnienia osób, czy w wyniku pozbawienia go wolności doszło do uszkodzenia i pozbawienia wartości rynkowej sprowadzonej odzieży. Sąd I instancji ustalił jedynie, że wnioskodawca nie dokonał nadpłaty podatku od towarów i usług (k.46), co wydaje się być informacją o drugorzędnym znaczeniu. Punkt wyjścia do rozważań na temat ewentualnie powstałej szkody winny stanowić ustalenia dotyczące dochodów, kosztów utrzymania wnioskodawcy i prowadzonej firmy. Dokonanie prawidłowych ustaleń wymaga powtórnego przeprowadzenia postępowania dowodowego uwzględniającego powyższe wskazania sądu odwoławczego.

Z uwagi na to, że orzeczenie w przedmiocie zasądzenia odszkodowania w trybie art. 552 § 4 k.p.k. w zakresie poniesionej szkody, opierać się musi na czytelnych kryteriach zweryfikowanych przeprowadzonymi dowodami – na podst. art. 437 § 2 k.p.k. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.